

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО”
(для бакалаврів)**

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2009

Підготовлено професором кафедри цивільно-правових дисциплін
О. М. Міхатуліною

Затверджено на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін (протокол
№ 9 від 23.04.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Міхатуліна О. М. Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Екологічне право” (для бакалаврів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. — 31 с.

Методичні матеріали містять пояснювальну записку, теми для самостійного вивчення, список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2009
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Самостійна робота студентів (СРС) є складовою навчального процесу, важливим чинником, який формує вміння навчатися, сприяє активізації засвоєння студентами знань та їх реалізації.

Мета СРС – сприяти засвоєнню в повному обсязі навчальної програми та формуванню самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність.

Завдання СРС – засвоєння певних знань, умінь, навичок, закріплення та систематизація здобутих знань, їх застосування при виконанні практичних завдань та творчих робіт, а також виявлення прогалин у системі знань із предмета.

Самостійна робота студентів забезпечується навчально-методичним комплексом дисципліни “Екологічне право”, методичними матеріалами для практичних (семінарських) занять, методичними матеріалами для самостійної роботи студентів, конспектами лекцій, підручниками та навчальними посібниками з екологічного права.

ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ

Змістовий модуль I. Загальні положення екологічного права

Тема 1. Екологічне право – комплексна галузь права.

Джерела екологічного права

Форми взаємодії суспільства і природи. Екологічна функція держави. Головні складові реалізації державної екологічної політики.

Поняття екологічного права. Предмет і об’єкт екологічного права.

Методи правового регулювання в екологічному праві.

Система екологічного права.

Принципи екологічного права.

Загальна характеристика джерел екологічного права.

Питання для самоконтролю

1. Екологічне право як комплексна галузь права.
2. Екологічне право як наука і навчальна дисципліна.
3. Особливості предмета і об’єкта екологічного права.
4. Структура екологічного права, основні елементи.
5. Класифікація джерел екологічного права.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

1. Сучасна екологічна політика України.
2. Система екологічного законодавства України.

Тести

1. Предметом екологічного права є:

- а) екологічні закономірності;
- б) екологічні правовідносини;
- в) екологічні інтереси.

2. Джерелами екологічного права є:

- а) закони;
- б) норми;
- в) правила;
- г) постанови;
- д) кодекси.

3. Зазначте, який закон України є провідним у системі екологічного законодавства:

- а) “Про природно-заповідний фонд”;
- б) “Про екологічну експертизу”;
- в) “Про охорону навколишнього природного середовища”.

Література [1–36; 48; 49; 52–54; 67; 75]

Тема 2. Державне управління в галузі охорони навколишнього природного середовища

Поняття державного управління в галузі охорони навколишнього природного середовища. Функції державного управління.

Класифікація суб'єктів державного управління.

Принципи діяльності органів державного управління.

Органи державного управління загальної компетенції. Органи державного управління спеціальної компетенції.

Питання для самоконтролю

1. Загальна компетенція органів державної влади, які здійснюють державне управління в галузі охорони навколишнього природного середовища.
2. Компетенція Верховної Ради України в галузі охорони навколишнього природного середовища.
3. Компетенція Міністерства охорони навколишнього природного середовища України.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

1. Основні принципи охорони навколишнього природного середовища.
2. Екологічні права та обов'язки громадян.

Тести

1. **Основні напрями екологічної політики України такі:**
 - а) екологічна безпека населення;
 - б) екологічний контроль;
 - в) раціональне природокористування;
 - г) охорона довкілля.
2. **Екологічна політика — це сукупність науково обґрунтованих і узагальнених...**
 - а) законів;
 - б) завдань;
 - в) принципів;
 - г) стратегій;
 - д) дій.
3. **Управління охороною навколишнього природного середовища полягає у здійсненні в цій галузі таких функцій:**
 - а) спостереження і дослідження;
 - б) екологічної експертизи, контролю, прогнозування;
 - в) програмування, інформування та іншої виконавчо-розпорядчої діяльності;
 - г) спостереження, дослідження, екологічної експертизи, контролю, прогнозування, програмування, інформування та іншої виконавчо-розпорядчої діяльності.

Література [1; 13; 16; 42; 58; 61; 66; 77]

Тема 3. Право власності на природні ресурси. Право природокористування

Поняття та форми права власності на природні ресурси. Правовідносини власності на природні ресурси.

Суб'єкти і об'єкти права власності на природні ресурси. Суб'єкти права державної власності на землю та інші природні ресурси. Суб'єкти права комунальної власності на природні ресурси. Суб'єкти права приватної власності на природні ресурси.

Зміст права власності на природні ресурси.

Поняття, принципи і види права природокористування. Постійне та тимчасове природокористування. Зміст права природокористування.

Суб'єкти і об'єкти права природокористування.

Питання для самоконтролю

1. Поняття і форми права власності на природні ресурси.
2. Види суб'єктів і об'єктів права власності на природні ресурси.
3. Форми та методи забезпечення права власності на природні ресурси.
4. Поняття, принципи і види права природокористування.
5. Об'єкти і суб'єкти права природокористування.
6. Права і обов'язки природокористувачів.
7. Підстави виникнення та припинення права природокористування.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

1. Суб'єктивне і об'єктивне розуміння права власності на природні ресурси.
2. Забезпечення права власності на природні ресурси.

Тести

1. Відносини власності регулюються таким законодавчим актом:

- а) Конституцією України;
- б) Цивільним кодексом України;
- в) Господарським кодексом України.

2. Природні ресурси України є власністю:

- а) народу України;
- б) Президента України;
- в) Верховної Ради України.

3. Право розпорядження природними ресурсами здійснює:

- а) Президент України;
- б) Кабінет Міністрів України;
- в) Верховна Рада України.

Завдання 1

До суду надійшла заява селянської спілки “Наука” про скасування рішення сільської ради народних депутатів про передання у власність громадянам Петренку і Горбаченку 320 га для ведення фермерського господарства.

У позовній заяві зазначалось, що згідно з рішенням сільської ради народних депутатів гр. Петренку було передано 180 га, а гр. Горбаченку 140 га. Зазначені громадяни раніше в колгоспі не працювали, проживають у райцентрі, кілька років тому займали керівні посади в

райагропромі. Для ведення фермерського господарства їм передано у власність більшу частину орної землі, що була в колгоспі, який реорганізовано в селянську спілку “Наука”. До складу спілки входять 125 працівників та 50 колишніх колгоспників пенсійного віку. Їх частка становить лише 310 га орної землі. До того ж гр. Петренку передано ставок, одна частина якого розташована на 3,2 га землі, що використовувалась як рибогосподарський розплідник, інша використовувалась для літнього відпочинку селян.

Визначити коло суспільних відносин. Обґрунтувати правомірність рішення сільської ради народних депутатів. Вирішити справу.

Завдання 2

Державне спеціалізоване підприємство “Гео” звернулося до сільської ради народних депутатів за дозволом на проведення розвідувальних робіт на землях, закріплених відповідно за сільськогосподарським підприємством “Україна”, колективним сільськогосподарським підприємством “Колос” та природним заповідником.

Голова сільської ради народних депутатів погодився дати дозвіл на проведення розвідувальних робіт на строк до 1,5 року за умови, що спеціалізоване підприємство “Гео” поставить необхідні матеріали для будівництва клубу.

Отримавши дозвіл, підприємство “Гео” розпочало роботу. Доставивши будівельні матеріали, підприємство достроково виконало розвідувальні роботи. Після закінчення розвідувальних робіт до суду з позовом до підприємства “Гео” звернувся керівник сільськогосподарського підприємства “Україна” про відшкодування збитків, завданих внаслідок забруднення земельних ділянок, і несвоєчасне приведення їх у стан, непридатний для використання за призначенням.

Визначити коло правовідносин. Вирішити справу.

Література [1–13; 18–23; 31; 32; 37; 51; 57; 61; 67; 73]

Змістовий модуль II. Правова охорона, використання та відтворення природних ресурсів

Тема 4. Правовий режим використання, відновлення та охорони земель

Земля як об’єкт інтеграційного та диференційованого правового регулювання. Категорії земель за земельним законодавством.

Державне управління і контроль у сфері використання земельних ресурсів. Державна реєстрація прав на землю. Функції та повноваження Державної інспекції з контролю за використанням та охороною земель.

Правовий режим земель сільськогосподарського призначення.
Правовий режим земель несільськогосподарського призначення.
Передавання земель у власність, надання їх у користування.
Правова охорона земель. Норми рекреаційної завантаженості.

Питання для самоконтролю

1. Категорії земель за земельним законодавством.
2. Право на землю в Україні (право власності, користування і земельного сервітуту).
3. Набуття, реалізація та припинення права на землю.
4. Правова охорона земель.
2. Державне управління і контроль за використанням та охороною земель.
3. Моніторинг земель і державний земельний кадастр.
4. Справляння плати за землю в Україні.
5. Відповідальність за порушення земельного законодавства.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

1. Правова охорона земель як об'єкта природного середовища.
2. Юридична відповідальність землевласників і землекористувачів за шкоду, заподіяну землям сільськогосподарського призначення та іншим природним об'єктам.

Тести

1. Громадяни та юридичні особи, винні в порушенні земельного законодавства, несуть таку відповідальність:

- а) цивільну, адміністративну або кримінальну;
- б) тільки кримінальну;
- в) цивільну та адміністративну.

2. Державний контроль за додержанням вимог законодавства про охорону земель здійснює такий орган:

- а) державна інспекція з контролю за використанням та охороною земель і її територіальні органи;
- б) державна екологічна інспекція та її територіальні органи;
- в) державна служба охорони родючості ґрунтів та її територіальні органи.

3. Об'єктами державного контролю за використанням та охороною земель є:

- а) всі землі у межах території України;
- б) встановлений законодавством перелік земельних ділянок.

Завдання 1

Перевіркою дотримання законодавства про використання природних ресурсів встановлено, що виробниче об'єднання "Азот" на виробничі потреби за добу забирає з ріки Дніпро 25000 м³ води та використовує для продування технологічних систем 10000 м³ повітря.

При перевірці старший інспектор охорони навколишнього природного середовища виявив також, що протягом року виробниче об'єднання скинуло 500 т забруднюючих речовин понад затверджений норматив.

На підставі матеріалів перевірки обласна державна адміністрація прийняла рішення про припинення діяльності виробничого об'єднання.

Директор ВО "Азот" оскаржив рішення облдержадміністрації до арбітражного суду. У позовній заяві він зазначив, що об'єднання неодноразово зверталось до спеціально уповноважених органів про видачу дозволів на використання природних ресурсів та скидання забруднюючих речовин.

Начальник державного управління охорони навколишнього природного середовища в суді пояснив, що управління не давало дозволу на використання природних ресурсів через відсутність на виробничому об'єднанні приладів контролю за кількістю та якістю використаних природних ресурсів.

Які відносини склалися? Охарактеризувати зміст цього природокористування. Вирішити справу.

Завдання 2

Рішенням Черкаської обласної ради народних депутатів акціонерному товариству "Азот" для будівництва бази відпочинку було надано земельну ділянку площею 3 га. Через відсутність підрядника база не була побудована. Наказом директора заводу 1 га землі було передано меблевому комбінату для будівництва бази відпочинку і 2 га відведено своїм робітникам і службовцям під будівництво індивідуальних дач.

Головний державний інспектор з використання і охорони земель області, вважаючи, що наявне порушення земельного законодавства, вніс подання обласній раді народних депутатів про вилучення земельної ділянки у заводу.

Обласна рада народних депутатів відмовила у прийнятті такого рішення, вважаючи, що мета використання земельної ділянки не змінилася, а тому немає юридичних підстав для цього.

Охарактеризувати ці правовідносини. Розкрити повноваження органів управління в галузі екології, що задіяні в цій справі. Вирішити справу.

Література [1; 3; 4; 6; 13; 29; 30; 44; 47; 59; 54]

Тема 5. Правовий режим використання та охорони надр

Поняття надр.

Надра як об'єкт правового регулювання, використання та охорони.

Право користування надрами та його види. Управління в галузі використання і охорони надр. Правова охорона надр.

Відповідальність за порушення законодавства про надра.

Питання для самоконтролю

1. Законодавство про надра.
2. Право користування надрами. Порядок надання надр у користування.
3. Правова охорона надр і земель, наданих для користування надрами.
4. Державний нагляд і контроль у галузі використання і охорони надр.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

1. Гірничі правовідносини: поняття, види, підстави виникнення, зміни і припинення.
2. Проблеми правового забезпечення відносин надрокористування.

Тести

1. Надра – це:

- а) частина земної кори, що розташована під поверхнею суші та дном водоймищ і простягається до глибин, доступних для геологічного вивчення та освоєння;
- б) частина природного середовища, що становить об'ємно-площинний простір, розташований під поверхнею суші та дном водних об'єктів у межах території України.

2. Суб'єкти права користування надрами такі:

- а) підприємства, установи, організації;
- б) іноземні, юридичні особи та громадяни;
- в) громадяни, які не володіють загальною правосуб'єктністю.

3. Види права користування надрами такі:

- а) постійне;

- б) тимчасове (довгострокове — 20 років, короткострокове — 5 років);
- в) для видобування корисних копалин місцевого значення;
- г) для видобування корисних копалин приватного значення;
- д) для видобування корисних копалин загальнодержавного значення.

Завдання 1

При підготовці та розгляді матеріалів про надання земельних ділянок, де розміщуватиметься залізнична колія, стало відомо, що два сільськогосподарських підприємства, через землі яких має бути прокладена залізниця, не дають згоди на вилучення у них необхідних земельних ділянок. У цьому зв'язку обласна рада народних депутатів відмовила управлінню дороги в наданні цих земель і запропонувала переглянути проект будівництва з таким розрахунком, щоб він не порушував прав суб'єктів земельних правовідносин.

Міністерство транспорту України, вважаючи таке рішення обласної ради необґрунтованим, звернулося зі скаргою до Кабінету Міністрів України про скасування рішення обласної ради народних депутатів.

Вирішити справу.

Завдання 2

За клопотанням організації віруючих Української християнської церкви Умані про виділення земельної ділянки для будівництва храму районна рада народних депутатів прийняла рішення про передання в колективну власність цієї ділянки на території Софіївського парку.

Педагогічний колектив Уманського сільськогосподарського інституту звернувся з позовом до суду про скасування цього рішення, зазначивши, що новий директор інституту дав згоду на передання у власність ділянки без урахування думки педагогічного колективу. В обґрунтування позову колектив зазначив, що Софіївський парк входить у межі земель інституту ще з моменту його створення і отримання земельної ділянки в користування у 1972 році. Крім того, Софіївський парк є пам'яткою садово-паркового мистецтва, а інститут має зареєстроване в установленому порядку охоронне зобов'язання і впродовж всього строку користування сумлінно його виконує. Передання ділянки в колективну власність організації віруючих на території парку для зазначеної мети призведе до порушення режиму його охорони та збереження.

Визначити коло суспільних відносин. Чи підлягає позов задоволенню? Вирішити справу.

Література [1–13; 18–23; 29; 32; 43; 44; 47; 53; 64]

Тема 6. Правовий режим використання, відтворення та охорони вод

Води як об'єкт правового регулювання, використання, відтворення та охорони. Класифікація водних ресурсів.

Право водокористування та його види.

Управління і контроль у галузі використання, відтворення та охорони вод. Правова охорона вод.

Відповідальність за порушення водного законодавства.

Питання для самоконтролю

1. Право власності на води.
2. Види права водокористування. Державний водний кадастр.
3. Права і обов'язки водокористувачів.
4. Особливість використання і охорони земель водного фонду.
5. Платежі за спеціальне використання водних ресурсів та користування водами для потреб гідроенергетики та водного транспорту.
6. Відповідальність за порушення водного законодавства.
7. Правова охорона вод і земель водного фонду.
8. Державне управління і контроль у галузі використання, відтворення та охорони вод.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

1. Національна програма екологічного оздоровлення водних басейнів України.
2. Загальна характеристика водного фонду України та його склад.

Тести

1. Склад водного фонду такий:

- а) поверхневі води, природні водойми (озера), водотоки, штучні водойми;
- б) води для забезпечення природно-заповідного фонду;
- в) внутрішні морські води та територіальне море;
- г) річні та морські води для технічного призначення;
- д) підземні води та джерела.

2. Водні об'єкти загальнодержавного значення такі:

- а) поверхневі води, що використовуються приватним, підсобним господарством;

- б) поверхневі води, що розміщуються на території однієї області і використовуються нею;
- в) внутрішні морські води та територіальне море.

3. Користування водними об'єктами для потреб сільського та лісового господарства здійснюється в такому порядку:

- а) загального водокористування;
- б) спеціального водокористування;
- в) визначеної гідротехнічної меліорації.

Завдання 1

Виробнича фірма “Україна” уклала угоду про спільну діяльність з лісгоспом, згідно з якою вона надавала необхідне технічне обладнання для створення лісгоспом цеху з виробництва офісних меблів, а останній надавав частину лісових угідь для розміщення та будівництва дачного поселення для працівників фірми.

За розпорядженням президента фірми працівники Петренко і Іваненко вирубали частину дерев та чагарників для виконання будівельних робіт.

Начальник регіональної інспекції Державного управління екологічної безпеки розцінив цей факт як порушення лісового законодавства і подав позов до суду про визнання цієї угоди недійсною та відшкодування збитків, заподіяних лісовому господарству незаконною вирубкою 245 дерев до ступеня припинення росту та направив відповідні матеріали до органів прокуратури для порушення кримінальної справи за ст. 160 Кримінального кодексу України.

У свою чергу, фермер Давиденко висунув позов до фірми з вимогою усунення перешкод у користуванні земельною ділянкою, відшкодування збитків та недержаного доходу внаслідок самовільного складування зрубленої деревини на належних йому землях, суміжних із лісовими угіддями лісництва.

Отримавши матеріали попереднього слідства, суддя об'єднав їх із цивільним позовом в єдине судове провадження і залучив до справи експертів та спеціалістів лісового господарства.

Визначити коло учасників судового процесу. Вирішити справу.

Завдання 2

Громадянин Василенко Л. М. звернувся зі скаргою до прокуратури на місцеве державне управління охорони навколишнього природного середовища, яке, на його думку, винне в перекрученні екологічної інформації. Зокрема, дані його екологічного бюлетеня, які були опуб-

ліковані три місяці тому в місцевій пресі, характеризують екологічну ситуацію міста цілком сприятливою для проживання.

Однак, як стало згодом відомо з повідомлень місцевого радіо, тільки завод хімічних реактивів через застаріле обладнання щоденно викидає в навколишнє природне середовище близько п'ятнадцяти видів шкідливих речовин і сполук, які перевищують граничне допустимі концентрації в 20–40 разів: окислів азоту — у 45 разів, міді — у 38, олова — у 29, свинцю — у 36 разів. Аналогічні факти наводив у своєму виступі головний санітарний лікар міста на сесії міської ради народних депутатів. Крім того, вказувалось на різке збільшення захворюваності населення внаслідок погіршення екологічної обстановки в місті.

Визначити характер правовідносин, що склалися. Про захист яких екологічних прав йдеться у справі. Вирішити справу по суті висунутих вимог.

Література [1–12; 18–23; 25; 29; 32; 36; 40; 49; 61; 64; 66]

Тема 7. Правова охорона атмосферного повітря

Атмосферне повітря як об'єкт правового регулювання, використання та охорони. Управління і контроль у галузі охорони атмосферного повітря та його функції.

Правові заходи охорони атмосферного повітря.

Відповідальність за порушення законодавства про охорону атмосферного повітря.

Особливості майнової відповідальності за порушення атмосферно-охоронного законодавства.

Питання для самоконтролю

1. Поняття атмосферного повітря як об'єкта екологічного права і особливості атмосферного повітря.
2. Стандартизація та нормування в галузі охорони атмосферного повітря.
3. Системи заходів охорони атмосферного повітря.
4. Види юридичної відповідальності в галузі охорони атмосферного повітря.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

1. Правовий режим атмосферного повітря як об'єкта природи та його особливості.
2. Порядок ведення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря.

Тести

1. Ознаки атмосферного повітря такі:

- а) складова земельного середовища;
- б) виконує функції життєзабезпечення;
- в) складова нпс;
- г) практична невичерпність;
- д) атмосферне повітря — природна суміш газів.

2. Система нормативів атмосферного повітря охоплює:

- а) нормативи якості атмосферного повітря;
- б) гранично допустимі рівні фізичного та біологічного впливу на стан атмосферного повітря;
- в) гранично допустимі викиди забруднюючих речовин стаціонарних джерел;
- г) технологічні норми допустимих викидів забруднюючих речовин не встановлюються.

3. Заходи охорони атмосферного повітря за видами негативно-го впливу такі:

- а) організаційно-попереджувальні;
- б) охорони атмосферного повітря від шкідливих біологічних впливів;
- в) охорони атмосферного повітря від хімічного забруднення;
- г) охорони атмосферного повітря від радіоактивного забруднення.

Завдання 1

Виробничо-наукова фірма “Поліський кришталь” запровадила нові технологічні системи, устаткування зі знешкодження токсично-небезпечних викидів і скидів у навколишнє природне середовище та ввела в експлуатацію цех зі знешкодження шкідливих відходів виробництва, що сприяло суттєвому зниженню забруднення навколишнього природного середовища.

З урахуванням цих обставин президент фірми видав наказ про припинення внесення плати за лімітовані викиди і скиди забруднюючих речовин та інші шкідливі впливи на навколишнє і виробниче середовище.

Після завершення терміну подання звіту про наслідки господарської діяльності за поданням начальника регіональної екологічної інспекції Державного управління екологічної безпеки установою банку в безакцентному порядку з фірми були стягнуті кошти в межах,

зазначених ліцензією (дозволом) на скиди і викиди забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище. Крім того, з фірми додатково були стягнуті екологічні платежі як за понадлімітне забруднення навколишнього природного середовища, зважаючи на відмову фірми від оплати визначених дозволом платежів.

Фірма звернулася із позовом до господарського суду про повернення незаконно сплачених платежів.

До заяви додано обґрунтування відмови від оплати платежів та висновки незалежної еколого-експертної групи, які засвідчують факти екологічно безпечної діяльності фірми.

Визначити коло учасників господарського процесу. Вирішити справу.

Завдання 2

До суду Васильківського району звернулися громадяни Трубніков І. і Шевченко С. про захист їх прав, які порушуються фермером Сотником В.

Як з'ясувалось, фермер Сотник В. для ведення фермерського господарства отримав у власність 25 га землі, до складу якої увійшли ділянка лісу площею 3 га та закрита водойма. Після виділення ділянки в натурі фермер заборонив односельцям на цій землі ловити рибу, збирати гриби, ягоди. У суді доведено факти, що Сотник насильно відібрав два кошики суниць у подружжя Трубнікових, зібраних на лісовій площі, вважаючи, що це його власність. Крім того, Сотник порізав розставлену у водоймі сітку, яка належала його сусідові Шевченку.

Визначити коло правовідносин. Чи підлягає позов задоволенню? Вирішити справу.

Література [1–12; 18–23; 27; 52; 57; 63; 66]

Тема 8. Правовий режим використання, відтворення, захисту та охорони лісів

Ліс як об'єкт правового регулювання, використання та охорони. Право власності на об'єкти лісового фонду.

Право лісокористування. Види лісокористувань.

Управління в галузі використання, відтворення та охорони лісів. Правові засади організації відновлення лісів і лісорозведення. Правова охорона і захист лісів.

Відповідальність за порушення лісового законодавства.

Питання для самоконтролю

1. Загальні положення лісового законодавства в Україні. Право власності на ліси в Україні (загальна характеристика).
2. Право лісокористування і землекористування на землях лісового фонду.
3. Права та обов'язки лісокористувачів.
4. Державне управління і контроль у галузі використання, відтворення, охорони та захисту лісів. Плата за використання лісових ресурсів і користування землями лісового фонду.
5. Правова охорона лісів і земель лісового фонду.
6. Відповідальність за порушення лісового законодавства і законодавства про рослинність.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

1. Право власності на ліси та право користування лісами.
2. Державний облік лісів та лімітування їх у галузі використання.

Тести

1. Класифікуються землі лісового господарства за призначенням так:

- а) землі лісогосподарського призначення;
- б) земельні лісові ділянки;
- в) державні лісові ділянки;
- г) лісові ділянки.

2. Категорії лісів такі:

- а) ліси для вирубки та побудови;
- б) захисні ліси;
- в) рекреаційно-оздоровчі ліси;
- г) природоохоронні ліси, парки (історично-культурного призначення);
- д) експлуатаційні ліси.

Завдання 1

Старший державний інспектор з охорони навколишнього середовища під час перевірки дотримання екологічного законодавства виявив, що орендар Тищенко К. вирубував 6 м³ деревини на орендованій землі лісового фонду в обмін на міні-трактор з кооперативом "Либідь".

Старший державний інспектор наклав адміністративний штраф на орендаря та звернувся до суду з позовом про відшкодування заподіяної шкоди і вилучення земель лісового фонду.

У судовому засіданні орендар Тищенко К. пояснив, що йому для ведення господарства було передано на умовах оренди 20 га землі, у складі якої розміщені сухостійні полезахисні насадження, які за умовами договору йому дозволено використовувати для власних господарських потреб.

Розкрити характер правовідносин. Чи підлягає позов задоволенню? Вирішити справу.

Завдання 2

Одержавши земельну ділянку площею 0,20 га в селі Берестівка Бородянського району Київської області для ведення особистого підсобного господарства, громадянин Єршов уклав письмовий договір з громадянином Рябченком, за яким передав останньому в користування земельну ділянку. Угодою передбачено, що Рябченко буде передавати Єршову половину зібраного врожаю. Укладення такого договору Єршов пояснював хворобою, яка не дає йому можливості особисто обробляти земельну ділянку.

За два місяці Рябченко за згодою Єршова побудував на цій земельній ділянці теплицю.

Сільська рада народних депутатів прийняла рішення про вилучення з користування Єршова земельної ділянки.

Єршов звернувся зі скаргою до суду.

Визначити коло правовідносин. Чи підлягає позов задоволенню? Вирішити справу.

Література [1–12; 18–23; 26; 29; 32; 34; 35; 37; 39; 41; 48; 49; 57; 61; 67]

Тема 9. Правовий режим використання, відтворення та охорони тваринного світу

Тваринний світ як об'єкт правового регулювання, використання та охорони. Тваринний світ як об'єкт права власності.

Право використання тваринного світу.

Правове регулювання мисливства та рибальства. Реалізація права на полювання.

Управління в галузі використання, відтворення і охорони тваринного світу. Правова охорона тваринного світу.

Відповідальність за порушення законодавства в галузі охорони, використання та відтворення тваринного світу.

Питання для самоконтролю

1. Тваринний світ як об'єкт правового регулювання, використання, відтворення та охорони.
2. Право використання тваринного світу: форми та види.
3. Управління в галузі використання, відтворення та охорони тваринного світу.
4. Правова охорона тваринного світу.
5. Державний кадастр тваринного світу.
6. Правове регулювання полювання, рибальства та інших видів використання тваринного світу.
7. Відповідальність за порушення законодавства про тваринний світ.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

1. Правове регулювання тваринного світу. Використання об'єктів тваринного світу та порядок використання тваринного світу.
2. Державне управління в галузі охорони використання тваринного світу.

Тести

1. **Об'єкти тваринного світу, що підлягають правовій охороні, такі:**
 - а) дикі тварини.
 - б) частини диких тварин (роги, шкіра).
 - в) продукти життєдіяльності диких тварин (мед, віск).
 - г) окремі категорії об'єктів тваринного світу, що перебувають у живому стані.
2. **Види використання об'єктів тваринного світу такі:**
 - а) мисливство.
 - б) для промислових та торговельних цілей.
 - в) рибальство.
3. **Функції державного управління:**
 - а) державний облік у галузі використання об'єктів тваринного світу.
 - б) моніторинг тваринного світу.
 - в) реалізація об'єктів тваринного світу.
 - г) розподіл та перерозподіл об'єктів тваринного світу.
 - д) лімітування в галузі використання об'єктів тваринного світу.

Завдання 1

При введення в експлуатацію кисневого заводу державною екологічною експертизою було встановлено, що технологічна система не обладнана засобами обліку обсягів атмосферного повітря.

Виконавчий комітет районної ради народних депутатів своїм рішенням зобов'язав ввести завод у дію з 1 жовтня, зазначивши при цьому, що введення в експлуатацію заводу сприятиме вирішенню соціальних та економічних проблем регіону. Обладнання можна буде закупити одразу після того, як завод почне виробляти продукцію та отримує прибуток.

Депутат районної ради народних депутатів, директор індустріального технікуму, член експертної групи звернувся до сесії районної ради народних депутатів з пропозицією провести місцевий референдум, на розгляд якого запропонував винести низку екологічних проблем, у тому числі вирішення подальшої долі кисневого заводу.

Які правовідносини склалися? Які органи і функції управління в галузі охорони навколишнього природного середовища слід розглядати в цій справі? Вирішити справу.

Завдання 2

Іноземні громадяни Агмірольдо і Нікосія, які є представниками комерційної фірми "Аскет" в Україні, придбали на аукціоні об'єкт незавершеного будівництва і звернулися до регіонального органу приватизації за прийняттям рішення про приватизацію земельної ділянки, на якій розміщені вказані об'єкти незавершеного будівництва, і видати їм правоустановчий документ про право власності на ці об'єкти та вказану земельну ділянку.

Керівництво регіонального органу приватизації не заперечувало проти видачі свідоцтва про придбаний недобудований вузол зв'язку і відмовило в оформленні будь-яких документів щодо приватизації земельної ділянки, на якій розміщується недобудований об'єкт, аргументуючи тим, що це виключна компетенція місцевої ради.

Іноземні громадяни звернулись до суду.

Визначити характер суспільних правовідносин. Чи допускає чинне земельне законодавство виникнення права власності на землю, де розміщуються об'єкти незавершеного будівництва. Обґрунтувати рішення у справі.

Література [1–12; 15; 17–23; 26; 29; 32; 35; 38; 45; 49; 53; 57; 61]

Тема 10. Правовий режим використання та охорони природно-заповідного фонду, рекреаційних зон та курортних, лікувально-оздоровчих зон і курортів

Поняття природно-заповідного фонду. Правові форми та види використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Управління в галузі організації, охорони і використання природно-заповідного фонду. Правовий режим окремих територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Відповідальність за порушення законодавства про природно-заповідний фонд.

Поняття, склад та юридична природа рекреаційних зон. Правовий режим і порядок створення рекреаційних зон. Види рекреаційних зон. Юридичні критерії зонування рекреаційних зон. Нормативи рекреаційної навантаженості.

Особливості управління в галузі використання та охорони рекреаційних зон. Правова охорона рекреаційних зон.

Поняття і юридична природа курортних, лікувально-оздоровчих зон та курортів. Порядок утворення курортних та лікувально-оздоровчих зон, курортів. Види зон і курортів, їх правова охорона.

Проблеми відповідальності за порушення режиму використання та охорони курортних, лікувально-оздоровчих зон і курортів.

Питання для самоконтролю

1. Особливості правового режиму об'єктів і територій природно-заповідного фонду.
2. Які території та об'єкти природно-заповідного фонду України належать до природних та штучно створених?
3. Який режим власності встановлений щодо об'єктів і територій природно-заповідного фонду?
4. Що означає зонування територій природно-заповідного фонду і щодо яких територій воно здійснюється?
5. Порядок утворення територій та об'єктів природно-заповідного фонду України.
6. Специфіка відповідальності за порушення правового режиму природно-заповідного фонду України. Якими нормами вона визначена?

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

1. Порядок визначення території та об'єктів природно-заповідного фонду України і їх склад в екомережі.
2. Порядок управління природно-заповідного фонду.

Тести

1. Склад природно-заповідного фонду такий:

- а) природні території та об'єкти;
- б) заповідні зони біосферних заповідників;
- в) штучно створені об'єкти.

2. Природні території та національні природні парки – це:

- а) штучно створені природні парки;
- б) заповідні урочища;
- в) регіональні ландшафтні парки;
- г) заказники;
- д) пам'ятки природи.

3. Штучно створені об'єкти природно-заповідного фонду – це:

- а) ботанічний сад;
- б) дендрологічні парки;
- в) сади відпочинку та розваг;
- г) зоологічні парки;
- д) парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва.

Завдання 1

Фермер Михеєв, отримавши травму під час виконання сільсько-господарських робіт, вирішив продати 120 га, що становить 2/3 належної йому земельної ділянки, фермеру Ковді, 2 га землі гр. Грушину для ведення особистого підсобного господарства, 0,5 га гр. Силаєву для будівництва житлового будинку і господарських споруд та 1,5 га гр. Негоді для ведення тепличного господарства.

Приватний нотаріус зареєстрував відповідні договори купівлі-продажу. Сільська рада народних депутатів відмовила в реєстрації відповідних договорів, укладених Михеєвим, вважаючи, що вони суперечать чинному законодавству.

Фермер Михеєв оскаржив дії сільської ради народних депутатів до суду.

Визначити коло суспільних відносин. Чи підлягає скарга Михеєва задоволенню? Вирішити справу.

Завдання 2

Група водіїв-пенсіонерів створила гаражний кооператив і звернулася до міської ради народних депутатів з проханням передати їм у власність земельну ділянку площею 2 га з розрахунку будівництва гаражів у межах 0,01 га. При цьому ставилося питання про доцільність передання у власність кооперативу ставка-копані для миття автомобілів.

Міська рада народних депутатів задовольнила заяву кооперативу частково і прийняла рішення про передання у власність 1 га вільних земель міської забудови з розрахунку розташування 100 гаражів. Голова гаражного кооперативу звернувся до прокурора міста зі скаргою про неправомірність такого рішення.

Визначити коло суспільних відносин. Чи правомірне рішення міської ради народних депутатів? Вирішити справу.

Література [1–12; 15; 18–23; 25; 28; 29; 32; 36; 50,53; 56; 61]

Тема 11. Правовий режим зон надзвичайних екологічних ситуацій та гарантії прав потерпілих громадян

Поняття та юридичне значення зон надзвичайних екологічних ситуацій.

Підстави і порядок оголошення окремої місцевості зоною надзвичайної екологічної ситуації та її правовий режим. Особливості правового режиму зон, встановлених на радіоактивно забруднених територіях.

Правовий статус і соціальний захист громадян, які постраждали від надзвичайних екологічних ситуацій.

Основи державної політики у сфері соціального захисту потерпілих від надзвичайних екологічних ситуацій.

Питання для самоконтролю

1. Комплексне визначення зони надзвичайної екологічної ситуації на основі законодавчих понять, встановлених у Законі України “Про зону надзвичайної екологічної ситуації”.
2. Які надзвичайні екологічні ситуації належать до надзвичайних ситуацій державного, регіонального, місцевого і об’єктивного рівнів?
3. Які підстави оголошення певної території зоною надзвичайної екологічної ситуації?
4. Чим характеризується правовий режим зон надзвичайних екологічних ситуацій?

5. Загальна державна система запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру в Україні.
6. Основні функції Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи щодо реагування на надзвичайні екологічні ситуації.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему:

1. Загальна характеристика зон надзвичайних екологічних ситуацій та спеціальний правовий режим зазначених територій.
2. Заходи запобігання, регулювання та ліквідації наслідків надзвичайних екологічних ситуацій.

Тести

1. *Ознаки зон надзвичайних екологічних ситуацій такі:*

- а) наявність шкоди навколишнього природного середовища;
- б) зміни довкілля;
- в) оголошення надзвичайного стану у країні;
- г) оголошення у встановленому порядку відповідної території зоною надзвичайної екологічної ситуації.

2. *Надзвичайні екологічні ситуації за причинами походження поділяються на такі:*

- а) техногенного характеру;
- б) економічного характеру;
- в) природного характеру;
- г) екологічного характеру;
- д) військового характеру.

3. *Надзвичайні екологічні ситуації за ступенем небезпеки та складності екологічної ситуації поділяються на такі:*

- а) безнадійна та беззворотна;
- б) гостро критична;
- в) кризова;
- г) катастрофічна;
- д) надзвичайно критична.

Завдання 1

Здійснюючи контроль за використанням і охороною земель, державний інспектор з використання та охорони земель встановив, що відсутність пристроїв для очищення отруйних речовин та їх знешкодження на орендному підприємстві “Колектор” призвела до забруд-

нення земель колективного сільськогосподарського підприємства “Збруч”. Державний інспектор склав протокол, що став підставою для прийняття рішення місцевою радою народних депутатів про припинення діяльності підприємства.

Керівництво заводу не виконало рішення. Державний інспектор передав матеріали до суду для притягнення винних осіб до відповідальності.

Які склалися правовідносини? Чи відповідають дії інспектора і місцевої ради народних депутатів їх компетенції в галузі екології? Вирішити справу.

Завдання 2

Державний інспектор з охорони навколишнього природного середовища в порядку контролю встановив, що в результаті гідротехнічного будівництва, що здійснюється поблизу з одного з державних сільськогосподарських підприємств, виникла загроза заболочення значної площі родючих земель. У цьому зв'язку він запропонував дирекції будівництва негайно припинити роботи.

Посилаючись на встановлені планом терміни будівництва, а також вважаючи, що державний інспектор вийшов за межі своїх повноважень, дирекція відмовилась виконати приписи державного інспектора і звернулась зі скаргою на його дії до Головного державного інспектора з охорони навколишнього природного середовища.

Визначити коло суспільних відносин. Охарактеризувати функції управління в галузі екології. Вирішити справу.

Література [1–13; 16–19; 21; 22; 33; 42; 49; 60; 64; 79]

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові акти

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
2. Водний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 24. — Ст. 189.
3. Земельний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 3–4. — Ст. 27.
4. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 18–22. — Ст. 144.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 15.

6. *Кодекс України про надра* від 27 липня 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 36.
7. *Кримінальний кодекс України* від 1 вересня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 25–26. — Ст. 131.
8. *Лісовий кодекс України* // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 17. — Ст. 99.
9. *Повітряний кодекс України* // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 25. — Ст. 272.
10. *Цивільний кодекс України* від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 40–44. — Ст. 356.
11. *Закон України “Про виключну (морську) економічну зону України”* // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 21. — Ст. 152.
12. *Закон України “Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України у зв’язку з прийняттям Цивільного кодексу України”* // Відомості Верховної Ради України. — 2007. — № 33. — Ст. 440.
13. *Закон України “Про державний контроль за використанням та охороною земель”* // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 39. — Ст. 350.
14. *Закон України “Про економічну самостійність Української РСР”* // Відомості Верховної Ради України. — 1990. — № 34. — Ст. 499.
15. *Закон України “Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення”* // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 27. — Ст. 218.
16. *Закон України “Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 роки”* // Відомості Верховної Ради України. — 2000. — № 47. — Ст. 405.
17. *Закон України “Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру”* // Відомості Верховної Ради України. — 2000. — № 40. — Ст. 337.
18. *Закон України “Про зону надзвичайної екологічної ситуації”* // Відомості Верховної Ради України. — 2000. — № 42. — Ст. 348.
19. *Закон України “Про екологічну експертизу”* // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 8.
20. *Закон України “Про екологічний аудит”* від 24.06.04.
21. *Закон України “Про екологічну експертизу”* від 09.02.95.
22. *Закон України “Про екологічну мережу України”* від 24.06.04.
23. *Закон України “Про інформацію”* від 02.10.92.

24. *Закон України “Про карантин рослин” // Відомості Верховної Ради (ВВР). — 1993. — № 34. — Ст. 352.*
25. *Закон України “Про курорти” // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2000. — № 50. — Ст.435.*
26. *Закон України “Про мисливське господарство та полювання” // Відомості Верховної Ради України. — 2000. — № 18. — Ст. 132.*
27. *Закон України “Про охорону атмосферного повітря” // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 50 — Ст. 678.*
28. *Закон України “Про охорону культурної спадщини” // Відомості Верховної Ради України. — 2000. — № 39. — Ст. 333.*
29. *Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 41. — Ст. 546.*
30. *Закон України “Про плату за землю” // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 38. — Ст. 560.*
31. *Закон України “Про порядок прийняття рішень про розміщення, проектування, будівництво ядерних установок і об’єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, які мають загальнодержавне значення // Відомості Верховної Ради України. — 2005. — № 51. — Ст. 555.*
32. *Закон України “Про природно-заповідний фонд України” // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 34. — Ст. 502.*
33. *Закон України “Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи” // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 16. — Ст. 198.*
34. *Закон України “Про рослинний світ” // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 22–23. — Ст. 198.*
35. *Закон України “Про тваринний світ” // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 14. — Ст. 97.*
36. *Закон України “Про туризм” // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 31. — Ст. 241.*
37. *Постанова Верховної Ради Української РСР “Про земельну реформу” // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 10. — Ст. 100.*
38. *Постанова Верховної Ради України “Про Червону книгу України” // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 52. — Ст. 686.*
39. *Постанова КМУ від 12 січня 1993 р. № 15 “Про порядок ведення державного земельного кадастру”.*

40. *Постанова* КМУ від 11 грудня 1996 р. № 1499 “Про затвердження переліку водних об’єктів, що відносяться до категорії лікувальних”.
41. *Постанова* КМУ від 20 червня 2007 р. № 848 “Про затвердження Порядку ведення державного лісового кадастру та обліку лісів”.
42. *Постанова* КМУ від 17 листопада 2001 р. № 1520 “Про затвердження Положення про Державну екологічну інспекцію”.
43. *Постанова* КМУ від 22 грудня 1994 р. № 862 “Про затвердження Положення про порядок встановлення квот на видобуток окремих видів корисних копалин”.
44. *Постанова* КМУ від 15 липня 1997 р. № 742 “Про надання спеціальних дозволів на користування ділянками надр з метою геологічного вивчення та видобування стратегічно важливих корисних копалин”.
45. *Постанова* КМУ від 15 листопада 1994 р. № 772 “Про порядок ведення державного кадастру тваринного світу”.
46. *Порядок* обмеження, тимчасової заборони (зупинення) чи припинення діяльності підприємств, установ, організацій і об’єктів у разі порушення ними законодавства про охорону навколишнього природного середовища: Затв. постановою Верховної Ради України від 29.10.92 // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 46.
47. *Порядок* надання спеціальних дозволів на користування надрами: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 2 жовтня 2003 р. № 1540.

Основна

48. *Балюк Г. І.* Екологічне право України: Конспект лекцій у схемах (Загальна і Особлива частини): Навч. посіб. — К.: Юрінком Інтер, 2006. — 192 с.
49. *Дмитренко І. А.* Екологічне право України: Підручник. — 2-ге вид., перероб. та доп. — К.: Юрінком Інтер, 2001. — 341 с.
50. *Екологічне* законодавство України: Зб. нормат.-прав. акт. станом на 20 січня 2007 р. — К.: Істина, 2007. — 384 с.
51. *Екологічне* законодавство України: Зб. нормат. акт. / Відп. ред. І. О. Заєць. — К.: Юрінком Інтер, 2001. — 416 с.
52. *Екологічне* право України: Підруч. для студ. юрид. вищих навч. закл. / За ред. проф. В. К. Попова та проф. А. П. Гетьмана. — Х.: Право, 2001. — 282 с.

53. *Екологічне право. Особлива частина: Підручник / За ред. проф. В. І. Андрейцева.* — К., 2001. — 544 с.
54. *Гетьман А. П., Шульга М. В., Попов В. К.* Екологічне право України: Підручник / За ред. А. П. Гетьмана. — Х.: Право, 2005. — 382 с.
55. *Екологічне право України. Академічний курс: Підручник/ За ред. Ю. С. Шемшученка.* — К.: Юрид. думка, 2005. — 848 с.
56. *Екологічне управління: Підручник / В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкін, Г. О. Білявський та ін.* — К.: Либідь, 2004. — 432 с.
57. *Кілічава Т. М.* Екологічне право: Навч. посіб. — К.: Вид-во ун-ту “Україна”, 2005. — 302 с.
58. *Кобецька Н. Р.* Екологічне право України: Навч. посіб. — К.: Юрінком Інтер, 2007. — 352 с.
59. *Комарницький В. М., Шевченко В. І., Єлькін С. В.* Екологічне право: Навч. посіб. — 3-тє вид. — К.: ЦНЛ, 2006. — 224 с.
60. *Краснова М.* Теоретико-правові засади запобіжних заходів компенсації шкоди за екологічним законодавством України // *Право України.* — 2007. — № 8. — С.85–91.
61. *Малишко М. І.* Екологічне право України: Навч. посіб. — К., 2001.
62. *Природноресурсове право України: Навч. посіб. / За ред. І. І. Каракаша* — К.: Істина, 2005. — 376 с.
63. *Рибачек В.* Щою визначення поняття “атмосферне повітря” в екологічному законодавстві України // *Підприємництво, господарство і право.* — 2007. — № 7. — С. 56–57.
64. *Степанчук І.* Екологічна експертиза // *Україна молода.* — 2002. — № 3.
65. *Шалімов М. О.* Роль екологічного законодавства у становленні та розвитку агропромислового комплексу України // *Актуальні проблеми політики.* — О.: Юрид. літ., 2003. — Вип. 16. — С. 308–321.

Додаткова

66. *Аграрное, земельное и экологическое право Украины: Общие части учебных курсов: Учеб. пособие / Под общ. ред. А. А. Погребного; Одесс. государств. юрид. акад.* — Харьков: Одиссей, 2000. — 368 с.
67. *Андрейцев В. І.* Екологічне право: Підруч. для студ. юрид. вузів і факульт. — К., 2001.
68. *Бакай І. М.* Виробничо-господарська діяльність суб’єктів аграрного підприємництва (еколого-правові проблеми) — К., 1997. — 72 с.

69. *Бакай І. М.* Еколого-правові питання виробничо-господарської діяльності в галузях аграрного виробництва — К.: Нічлава, 1997. — 48 с.
70. *Бейкун А. Л.* Концептуальні ідеї та тенденції трансформації державної політики у галузі розвитку екологічного законодавства // Зовнішня торгівля: право та економіка. — 2006. — № 6. — С.114–118.
71. *Водяніков О.* Гармонізація національного законодавства України у сфері використання біологічного палива із правом ЄС // Юрид. журн. — 2004. — № 5. — С.57–62.
72. *Гетьман А.* Термінологія екологічного законодавства: методологічні засади та перспективи уніфікації // Вісн. Акад. прав. наук України. — 2003. — № 2–3. — С. 580–592.
73. *Екологічне* законодавство України та його гармонізація з європейським правовим полем / С. І. Дорогунцов, М. А. Хвесик, Л. М. Горбач та ін. — К.: Кондор, 2007. — 612 с.
74. *Земельне право України: Підручник* / За ред. проф. М. В. Шульги. — К.: Юрінком Інтер, 2004. — 368 с.
75. *Льницька Н. В.* Основи екологічного права. — Л., 1997.
76. *Игнатьева И. А.* Систематизация экологического законодательства: современные проблемы и практические подходы // Журн. рос. права. — 2003. — № 12. — С. 21–29.
77. *Игнатьева И. А.* Принципы экологического законодательства // Государство и право. — 2003. — № 9. — С. 36–45.
78. *Лозо В.* Правове регулювання боротьби із забрудненням навколишнього середовища в історії екологічного законодавства Європейського Союзу // Вісн. Акад. прав. наук України. — 2005. — № 2. — С. 65–73.
79. *Малишко М. І.* Сучасний стан і перспективи правової реформи в екологічній сфері // Актуальные проблемы правовой реформы в современной Украине. — 2000. — № 8 (13). — С. 50–52.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Теми для самостійного вивчення.....	3
Список літератури.....	25

Відповідальний за випуск *Н. В. Медведєва*
Редактор *Л. С. Тоболіч*
Комп'ютерне верстання *А. А. Кучерук*

Зам. № ВКЦ-4072

Підп. до друку 06.04.09. Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Друк ротатійний трафаретний. Умов.-друк. арк. 1,86. Обл.-вид.арк. 1,7.
Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП
ДП «Видавничий дім «Персонал»
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX
*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*